

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

TMÅR 8 DAG

Illustrerad Magasin

IX:de årgången, nummer 6.
Den 10 nov. 1907.

(Efter ett samtida porträtt af Kilian.)
Ramen af Olle Hjortzberg.

INFÖR GUSTAF ADOLFS-MINNET.

FÖR HVAR 8 DAG AF PROFESSOR VILHELM LUNDSTRÖM.

*"Glaubensfreiheit für die Welt
Rettete bei Breitenfeld
Gustav Adolph, Christ und Held."*

I minnet lysa för mig åter och åter dessa ord i gyllene bokstäfver, sådana jag senast för några veckor sedan läste dem därute på den lilla sarkofagliknande minnesstenen i Breitenfelds lantliga ensamhet.

En septemberafton för århundraden sedan steg här just på denna torfva en blond nordisk gestalt af från sin skummande stridshingst, föll på knä och tackade Gud för dagens seger och dagens fullgjorda värf. Vida, ödsliga, oändliga lågo då som nu slätterna rundt omkring. Hård hade kampen stått, och täckt med blod och döda var fältet, så långt blicken nådde. Förenade i döden lågo människor, som i lifvet ställt sig i skilda idéers och skilda herrars tjänst — auktoritetsherraväldets och påfvernaktens soldenärer sida vid sida med den evangeliska frihetens och det germanska personlighetskraftvets från fjärran komna stridshjältar, sammänvärfvade skaror af alpslutningarnes barn och kroatiska horder från stranden af Adrias blå vatten sida vid sida med linhåriga, först i döden bleknade bondpojkar från Småland eller Österbotten . . . Och den guldockiga gestalten fannade dem alla med en smärtans blick, innan han lyfte sitt öga mot höjden och tackade segerns och frihetens Gud för det som skett hade. Därute rundt omkring bredde sig skymningen öfver slätter och byar, öfver döda och levande, men åt alla håll ilade budskapet ut i natten, att en ny dag börjat gry för germanernas ädlaste drömmar, att befrielsen hade kommit från Norden.

Det finns i Sveriges historia ingen stoltare tafla än denna: Gustaf Adolf i Breitenfelds septemberskymning tackande härares Gud för segern. Ty den taflan är minnet af aftonen på den dag, då Sverige utfört sin största världshistoriska bragd, gjort hvad blott få folk fått sig förunnadt att göra i världen: länkat världshistoriens vagn in på nya, af ingen annan frilagda vägar. Ätven om Sveriges folk vore plånadt ut af jorden, ätven om Lützen och Narva, Birgittas kammar och Linnés Hammarby aldrig hade funnits, skulle det enda namnet Breitenfeld hafva tryggat det svenska namnets stolta plats i folkens minne, lika

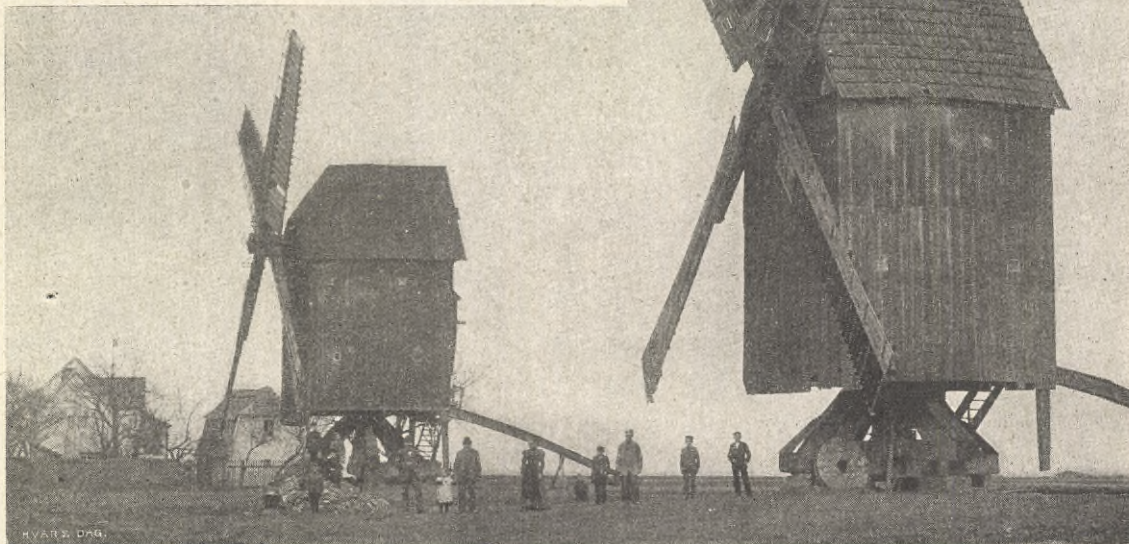
visst som det gamla Hellas' folk är försvunnet från jorden och ändock hvarje hjärta dallrar, när ljudet af Marathons eller Salamis' namn höres.

Breitenfeld, det är Sveriges Marathon och Salamis. Det finns knappt ett tredje folk, som har ett namn att nämna vid sidan af dessa.

* * *

Liksom den världshistoriska platsen därute vid Breitenfeld och stenen med den kanske stoltaste inskrift, som någon minnessten med rätta bär, långa tider legat glömda och öfvergifna, knappt besökta af någon enda grubblande pilgrim och knappt ihågkoman af någon enda minnesgod frihetsvän, så var också Sveriges stolta stordåd bland folken långa tider glömdt eller underskattadt, och det Gudi klagadt oita ej minst af Sveriges egna barn, glömdt både i ord och handling.

Den dag, som är, löper emellertid Sveriges och Gustaf Adolfs namn åter för ett ögonblick öfver all världens läppar . . . Det är visserligen icke till frihetskampens och frihetssegerns stolta, men förgätna Breitenfeld, som blickarne gå, utan till sorgens och vemodets Lützen. Svenskt fosterlandssinne och ädel pietet lyckades finna en mecenat, som ville ge platsen, där segaren från Breitenfeld föll, ett värdigare

Kth. - Tidningar

FRÅN LÜTZENS SLAGFÄLT: De historiska vädervarvorna, framför hvilka 14 fientliga kanoner voro uppställda. De två sista refvos för ett par år sedan.

Kth. - Tidningar

MINNESPÄNNING SLAGEN I NÜRNBERG med alliering af protestanternas glädjebetygelser öfver konungens segrar.

utseende än det en tysk ölkrog mäktade förläna. Diktadt af svenskt snille och rest för svenska pänningar och därför svenskt alltigenom stiger nu kappellet på dödsplatsen vid Lützen direkt upp ur den oändliga sachsiska slätten, sträcker sig i väldig gråhvit resning högt mot skyn, tycks i sträfvan mot himlen vilja likna Breitenfeldsegrarens bön i septemberskymningen.

Hvad där i dessa dagar talas och sjunges, når ut öfver världen. Åter får världen en påminnelse om att det ädlaste blod, som flutit på de ändlösa, af århundradens strider gödda fälten kring Leipzig, varit svenskt, att det största, som Sverige haft att offra, där har offrats för den sak, som var icke blott Sveriges, utan hela den mänskliga kulturutvecklingens. Och åter få också de många här hemma, som afsiktligt eller oafsiktligt försumma att vid Lützenminnets offereld tända en låga i egna hjärtan, en påminnelse om den rikedom af andliga värden, som detta minne bjuder oss alla, men som de låta ligga obrukad och oräntad.

Att för ett stort mål kunna våga allt, att kämpa sin strid tills man stupar, att sätta rättens och sanningens seger öfver eget lif och egen räddning — det är Lützenminnets i evig eldskrift flammande maning.

Och därför skall aldrig en ädel fosterländsk andakt kunna firas mer djup och stämmingsmättad än under de mot himlen sträfvande, i dessa dagar fullbordade hvalfven på den plats där hjälten gaf sitt lif.

I Sveriges helleniska strid för tankens och odlingens frihet är Lützen offerplatsen, Thermopyle.

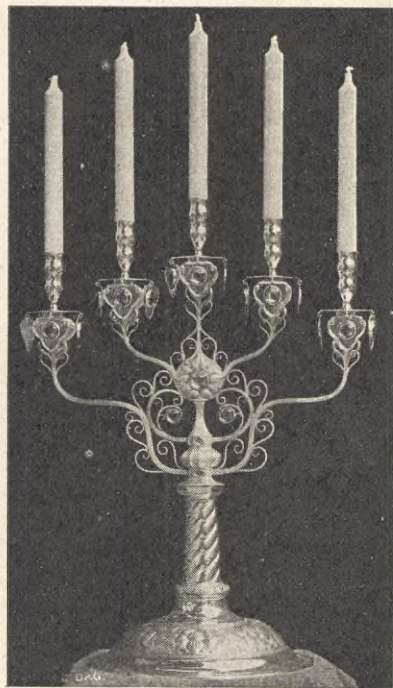
Men Breitenfeld är Marathon. Och liksom hellenerna, så länge de ännu kände ungdom och dådlust kvar, vördnadsfullt hyllade minnet af Thermopyles stupade

MINNESPÄNNING MED GUSTAF ADOLFS VALSPRÅK: Deo et victricibus armis ("Med Gud och segrande vapen").

hjärtar, men i frihetsvinsten från Marathons och Salomis' världshistoriska segrar sågo framtidens ledstjärna, så höfves det också det unga vaknande Sverige att, sedan det i all världens åsyn firat sin andakt vid hjältens offerplats på Lützens fält, i tanke och handling vända åter till den allt omskapande, evigt lefvande bragdens Breitenfeld.

Ett folk, som ännu gömmer innerst samma jättekraft som fordom, men som länge slumrat och nyss vaknat, behöfver för sina nya stapplande steg en ledstjärna, i hvars ljus det kan återfinna sin gamla, rätta väg. Det har själf en gång satt en sådan stjärna på fastet. I septemberskymningen, då guldkonungen från Norden lyfte blicken mot höjden och tackade Gud för Breiten-

ALTÄRSTAKE AF SILFVER I GUSTAF ADOLFS-KAPPELLET. På beställning af konsulinnan Ekman ha tvänne sådana utförts af hofjuvelerare Möllenberg i Stockholm efter ritning af arkitekten Wahlman och skulptören Strandman.

felds seger, för frihetsstridens stora genombrott i världen, då lyste den för första gången.

Men den lyser lika starkt och klart också i dag för det nya Sverige, som åter vill gå ut och slå ett slag för sanningen och rätten, frihetens och personlighetens sak i världen. Öfvergifven af sina flyende bundsförvandter fick Gustaf Adolf med de sina ensam kämpa den stora striden och vinna den afgörande segern. Och så lär det väl få gå äfven nu. Äfven nu blir väl devisen som glänsar i stjärnans sken denna: *Med Guds hjälp och egen kraft.*

Vilh. Lundström.

STADEN LÜTZEN.

Tjugu tusen tyskar och minst två hundra svenskar samlades den 6 november på Lützens torg. Den långa processionen vandrade fram öfver samma landsväg, kring hvilken samma dag år 1632 "härarne kämpade med ömsesidig framgång på båda sidor".

Öfver samma ändlösa sädesfält, — där man icke som hemma i Sverige ser en krets af barrskog rundt omkring sig vid den närliggande horisonten, utan där himmelen oändligt långt borta hvälfver sin kupa rakt ned i åkrarna under de bortersta alleernas stammar — vajade i år den 6 november samma svenska regementsfanor som under stridens dag fladdrade där ett stycke längre till höger på åkern bortom det till vallgraf uppräfdade landsvägsdiket. Vid samma tid på dagen som för 275 år sedan, då striden ännu brann hetast, då de sju na, som stodo till vägen i Wallenframför Schwe-

fientliga kanoner-
vänster om lands-
steins center rakt
densteins nuvaran-

igen det, ty Wallenstein hade sitt kvarter i Lützens slott två dagar före 6 november, och hans soldater vandrade de dagarna med dånande, krigiska steg ut och in i värdshuset "Roter Löwe" port, ett locus, där åtminstone tio människoåldrar samlats till tappra bragder vid stop och sejdlar under samma tak, där svenskarna i år mötas.

En ur grafven uppstånden wallensteinare skulle finna det mesta sig likt ute på slagfältet. Han skulle se sig om efter väderkvarnarna — de två sista refvos för ett par år sedan — men den gröna slätten kände han så väl igen att han försiktigtvis skulle se efter om ingen svensk låge dold i den gamla vallgrafven, landsvägsdiket åt Meuchen till, därifrån svenskarne kommo. Jag förmodar att den gamle wallensteinaren skulle styra kurs rakt på Roter Löwe.

Det skulle väl gräma honom att huvudgatan i Lützen fått namnet "Gustav Adolphstrasse", att ett alldeles nytt hus, hvars stil han skulle känna väl igen från sin egen tid, fått namnet "Gustav Adolph-Haus", att Gustaf Adolfs bild i en vacker staty är uppsatt

Efter fotograf

STADEN LÜTZEN MED SLOTTET, där Wallenstein hade sitt kvarter två dagar före 6-novemberslaget.

de plats, just voro tagna och Gustaf Adolf ännu icke fått banesåret, vandrade den 6 november i år en skara af evangeliske fram där, lika man stark som svenskarne här den gången, och öfver de grafvar, där våra fäder ännu hvila i det främmande landets jord, blåste hornen också nu "Finska rytteriets marsch" till strid mot de papistiske.

Också nu frågade den tusentaliga evangeliska skaran litet efter den lilla staden Lützen, där för 275 år sedan väl ungefär lika många invånare som nu — 4,000 själar — med förskräckelse afvaktade den dagslånga stridens utgång.

Men en halftimmes väg utom den gamla stadsporten midt på slagfältet står nu "Schwedenstein" med sina minnen — öfver den hvälfver sig monumentet och i gra steg bakom inne i parken står det nya kapellet.

Utom Lützenborna själfva tilltror jag ingen mer än de döda ett synnerligt intresse för Lützens stad. Men bland desse döda, som hvila i slagfältets jord därute på väderkvarnarnas och de wallensteinska 14 kanonernas gamla plats, skulle ingen ha större nöje af att kunna samla hop sina benknoter och vandra inåt Lützen än en wallensteinsk soldat. Han skulle känna

på rådshushörnet, och att staden Lützen lånat blått och gult från de papistiske besegrare till färger i sitt vapen. Men han skulle i alla fall känna sig belönad för besväret att stiga upp ur en så pass djup graf som den därute, där kanonerna och väderkvarnarna en gång stodo, då han finge se den gamla kyrkan och "Roter Löwe" alldeles intill. Som mot gamla bekanta skulle han ställa sig och se på tegeltakens vindögon, ur hvilka hundraårig ålderdom kisar ned på forna människors afkomlingar. Wallensteinaren skulle bestämdt göra halt midt på torget och utropa:

— Potz tusend millionen, det är ju alldeles likadant i den här stan som i min farfars tid.

Men ännu större rörelse skulle utan tvifvel gripa den uppståndne krigsbussen, då han såge sin gamle fältherres högkvarter under den fjärde och femte november 1632, Lützens slott, hvars stenmassa låg där lika grå och tung, fast utan torn, redan 400 år före de dagarna. Den gamle krigaren ginge nog fram till slottsporten, och då han finge se den runda kanonkulan, som borrar sig in i stenen till vänster om porten, skulle han, förmodar jag, mumla för sig själf:

— Donnerwetter, svenskarna voro vid helgonen ett mäktigt dräpligt folk att sikta rätt . . . på min tid.

SCHWEDENSTEIN, MONUMENTET OCH
DET NYA KAPELLET.

Bland dessa tre minnesmärken, samlade på det ställe där Gustaf Adolf föll af hästen och genomborrades af kulor och värjstygn, är det allra enklaste det, framför hvilket man stannar med den djupaste vördnaden.

Det är riddnekten Jakob Erikssons sten, som tyskarna nu i 275 år kallar "Schwederstein".

Monumentet reser sig öfver en vanlig sten på half manshöjd. Inrstadt med bondehand står där endast:

G. A.
1632

Jakob Eriksson såg, när kungen föll.

På natten till den sjunde november fördes han, själf sårad, på samma gång som kungen tillbaka till Meuchen, en halfmil däriifrån. Medan kungens lik obducerades, balsamerades och så fördes till Sverige, blef Jakob Eriksson kvarliggande i Meuchen för sina sårs skull. När han efter några veckor blef så pass frisk att han kunde stå på benen, så var det första han gjorde att befälla tretton bönder släpa den stora stenen bort till slagfältet. Bönderna och Jakob själf högg i af alla krafter, men när de kommo dit där stenen nu står, voro krafterna slut. Då lät Jakob stenen stå, fast konungen egentligen gaf upp andan 40 steg närmare staden. Ungefär här hade han emellertid fallit af hästen, släpats bort mot staden en bit och fått banesåret.

Som bekant hvälfver sig öfver denna sten sedan 1837 ett grannt järnmonument, hvars fyra pelare hvilat på ett underlag af sten. Pelarne äro upptill förenade i hvalvbågar och spiror med ett kors öfverst. Under dessa rikt sirade bågar och spiror hvälfver sig en blå himmelskupa med stjärnor i.

På monumentets framsida står:

"Hier fiel Gustav Adolph am 6 november 1632".

På baksidan står:

Efter fotografi.

Kliché: Bengt Sjöström.

LÜTZENS NYA RÅDHUS, med Gustaf Adolfs bild på hörnet.

"Gott hat uns nicht gegeben den Geist der Furcht sondern der Kraft, der Liebe und der Zucht".

På ena sidan:

"Er führte des Herrn Kriege".

På den andra:

"Unser Glaube ist der Sieg, der die Welt überwunden hat".

Det nya kapellet, konsul Ekmans och arkitekten Wahlmans verk, har till det yttre varit färdigt sedan månader tillbaka. Det inre blef däremot knappast fullt i ordning förrän den fjärde november.

Det som först faller i ögonen på den vackra fasaden är konungens huggna rytterrelief ofvantill. Den är tydligen framställd efter en känd tafla. Han sjunker ned från hästen. Det höjda svärdet bör tolkas så, att han segrar i sin död.

Under spirans kors är en gyllene vase, likaså i de små fönstren ofvanför de tre hvälfda portarna.

Två järnmonogram, G. A., S. R. (Gustaf Adolf Sueciæ Rex) omtala, åt hvem kapellet är ägnadt.

Kapellets inre är ganska skumt. De tjugo fönstren äro små. I deras midt blänka de gamla, kända här-förarnes vapensköldar och namn i färgadt glas mellan blyinfattningen. Gustaf Horn, Lennart Torstensson, Herman Wrangel, alla tjugu ha hvar sitt fönster med vapensköld.

Guldänglar sträcka fram sina hufvuden ur de nedersta takbjälkarna. Dessa träbjälkar förlora sig i ett mystiskt virrvarr i takets dunkel. Däremellan skymtar träet i sin brunaktiga färg. Där sandstenen behärskar väggarna, öfvertäcktes den på högtidsdagen med bonader.

Två kronor i konstsmide hade hängts upp. För tillfället var från Sverige kommen en provisorisk altartafla. Gustaf Adolfs och Luthers bilder syntes i fonden bakom altaret.

Den förgyllda, skurna altarrunden har i midten en afbildning af Gustaf Adolfs svärd.

Efter fotografi.

Kliché: Bengt Sjöström.

VÄRDHUSET »ZUM ROTEN LÖWEN», där den 5 nov. en fästighet var anordnad af staden Lützen och där svenskarne samlades.

Utmed långväggarna löpa bänkar med platser för omkring 50 personer hvardera.

Kapellet får ju sin hufvudsakliga användning endast en gång om året. Möjligt är att svenskarna i Leipzig och däromkring få a ivända det äfven på andra dagar.

Kapellet ligger i den vackra park, som anlades samtidigt med monumentets invigning 1837. Då skickade hela det evangeliska Tyskland pängar och trädplantor till Lützen. Af plantorna vardt parken, af pängarna, som enligt beslut på 200-årsdagen 1832 insamlats, kom monumentet till. Men det blef ock ett oväntadt öfverskott. Detta skapade Gustaf Adolfs-föreningen i Tyskland.

Det är denna förening vi ha att tacka för att Gustaf Adolfs namn i Tyskland är nästan lika populärt som Bismarcks och den gamle kejsarens.

Hur Gustaf Adolf i Tyskland firas med alla dessa fäster och folkskådespel, med en diktning som år efter år växer till volymer, hur han är känd af folkskolebarnen och lefver i hvar mans mun — därom vet man föga i Sverige.

MEUCHEN.

Lützen är en stad, Meuchen en by.

Efter fotografi. KUNSTNÄR: ADOLFUS. M. R. S. KIRK: HENRIK SJÖVÄRSPARER. HVAR 8 DAG. GUSTAF ADOLFS PORTRÄTT I KUNGSHOLMSKYRKAN I

Slätten ligger rundt kring Meuchen lika bördig och platt och det är lika långt bort till himlakupan i horisonten i byn som i den lilla staden en halfmil därifrån.

I Meuchen traska gässen omkring dammarna inne under fruktträden, som om våren måste göra Meuchen till en vacker by.

Meuchen har som alla andra byar två ståndspersoner: prästen och klockaren.

Den har också en anhaltstation vid den smalspåriga järnvägen.

Men om byn inte hade sin kyrka, skulle ingen bry sig om Meuchen.

Kyrkan ligger inbäddad i jättetuor. Det ser vackert ut. Man skulle vilja dröja där under deras täta grenar.

Den grå sandstenskyrkan liknar frappant Gamla Uppsalas.

Hit fördes Gustaf Adolfs lik natten till sjunde november 1632 på en ammunitionsvagn.

Den af fem skott och tre hugg träffade kroppen måste öppnas och knapphändigt balsameras, innan den kunde föras hem.

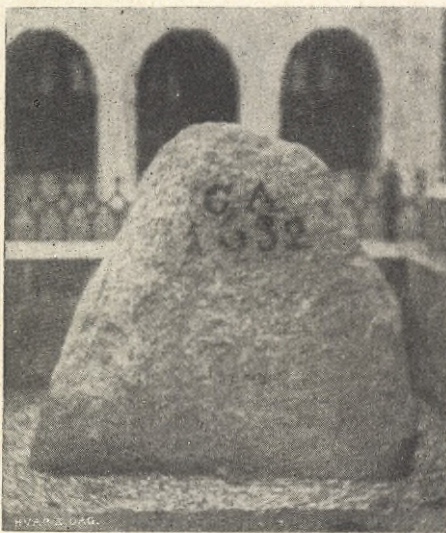
Bakom altaret ligger ett rum, bärrummet kalladt. Där står nu det bord, på hvilket Gustaf Adolfs döda kropp den natten låg. Det är uselt och maskätet. En officers-

STOCKHOLM.

Denna Gustaf Adolfsbild anses utmärka sig för stor porträttlighet.

»SCHWEDENSTEIN», DÄR KONUNGEN STUPADE.

Stenen släpades af Gustaf Adolfs rikknekt Jakob Eriksson med 13 bönders hjälp den halfva milen från Meuchen till dödsplatsen.

HVAR 8 DAG.

SORGE MEDALJ graverad af Sebastian Dattler i Dresden 1634 med anledning af konungens död och begrafning.

värja och ett par sporrar från slagfältet hänga där ofvanför.

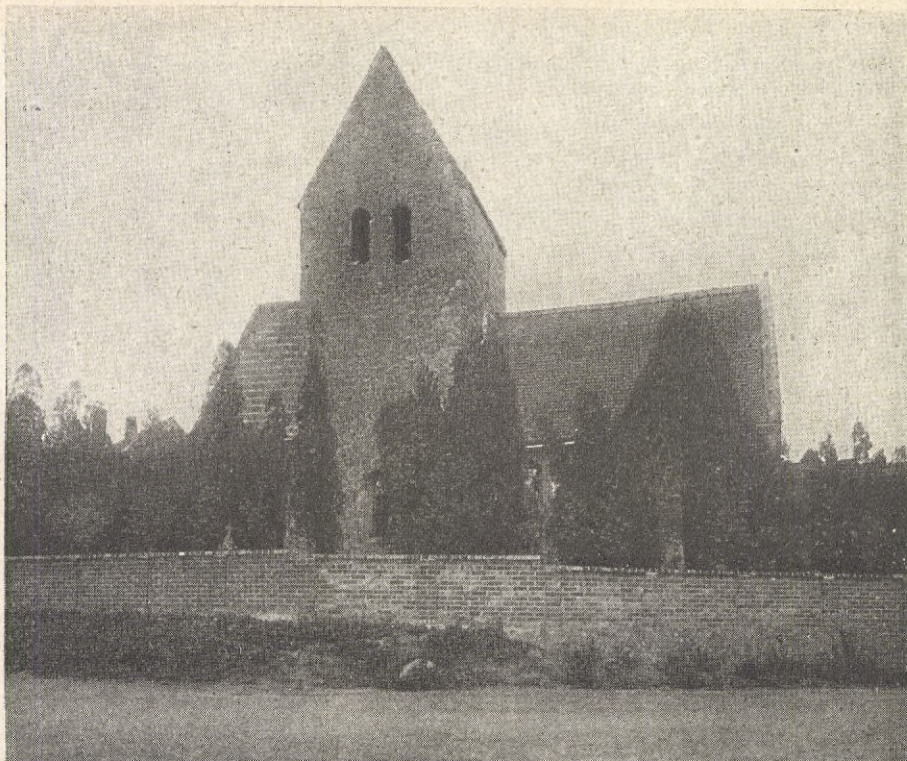
Värjan bär den kända inskriften: "Si deus pro nobis, quis contra nos." (Om Gud är för oss, ho kan då motstå oss.)

Folket i Meuchen säger att det är Gustaf Adolfs värja. Men den är ju i Stockholm.

Då kyrkan 1875 renoverades, fann man under den stenplatta, som utmärkte hvar kungens inälvor voro begrafna, en skål af ek. Rester af det ursprungliga innehållet voro kvar. En sten lades åter öfver med inskriften:

G. A. 1632.

På ett annat ställe

MEUCHENS KYRKA, nära förbunden med Lützen-minnet.

synes svenska vapnet och inskriften:

"Hier ruhen des Heldenkönigs Gustav Adolphs Eingeweide."

Axel Ringström.

Till Lützenhögtidligheterna

har HVAR 8 DAG specie'lt sändt sin skicklige Stockholmsfotograf, från hvars kamera alltså till nästa nummer en rad unika bilder äro att emotse. Vår korrespondent i Berlin, som tidigare varit särskildt nedrest för anskaffande af här meddelade uppsats och bilder, har äfven närvarit i Lützen den 6 nov. och kommer att lämna en skildring, som ansluter sig till våra bilder.

Efter fotografien.

KING. · Beigt. SUffers...

INTERIÖR AF MEUCHENS KYRKA.

Efter fotograf.

GUSTAF ADOLFSKAPELLET VID LÜTZEN, UPPFÖRDT INVID DET GAMLA, NU 70-ÅRIGA SCHWEDENSTEINMONUMENTET. INVIGDT DEN 6 NOVEMBER. Tillkommet genom donationer af framtidne konsul *Oscar Ekman* och hans efterlevande maka. Ritadt af arkitekten *L. I. Wahlman*.

Klitché; Kem. A.-B. Bengt Sjöfverparre Söhlm.—Udg.

BISKOPSKONFERENSEN.

H. S. Dea STOCKHOLMSFOTOGRAF.

Från vänster å foton: Biskoparne Ahnfelt, Bergqvist, Tottie, Lindström, Ullman, Billing, Ärkebiskop Ekman, Biskoparne Rodhe, Johansson, Löfgren, Danell, Eklund, Pastor primarius Hähl. Biskopskonferensen i Stockholm, som pågick de två sista dagarna i oktober, hade till hufvudstaden samlat Sveriges samliga stiftschefer under ärke-

Källa: Kon. A.-B. Bengt Silfverparre Sköln—Gbg

biskopens presidium. Sammankomsterna försiggingo på konsistorielokalen i Storkyrkan och hade uteslutande privat karaktär.

H. 8 Dag STOCKHOLMSFOTOGRAF.

EFTER 30 ÅR: KAMRATMÖTE PÅ KARLBERG.

Kliché: Kem. A.-B. Bengt Sjööpersparre Skåm—Gbg.

Ute på Karlbergs krigshögskola möttes den 2 november ett antal högre officerare för att hugfästa trettioårsminnet af sin afgång från läroanstalten. Å foton synas:

Kapten C. Holm (1), Öfverstelöjtn. H. Gardtman (2), Major D. Holmér (3), Öfverste D. Hedengren (4), Öfverstelöjtn. J. Moberg (5), Öfverste G. Wrangel (6), Major A. Lindbäck (7), Ryttm. greve A. Ehrensward (8), Kapten W. Heijkenskjöld (9), Öfverste M. Blomstedt (10), Öfverstelöjtn. P. v. Platen (11), Major K. Sterner (12), Greve G. von Rosen (13), Kapten W. Wretman (14), Kapten C. Mossberg (15), Ryttm. P. Liedberg (16), Kapten greve C. E. von Rosen (17), Kammarh. frih. A. Gyllenstierna (18), Major S. Ericson (19), Ryttm. O. Wihlborg (20), Major C. Virgin (21).

Anders Zorn har på mångfaldiga sätt visat sin kärlek till hembygden. Det kraftigaste vittnesbörd om denna hans tillgifvenhet utgör den folkhögskola, som den 1 november invigdes i Mora. Till den har han dels donerat 20,300 kr. kontant, dels skänkt flera värdefulla konstverk af sådana mästare som Liljefors, Nordström, Tirén och Fjæstad m. fl. Skolans tillkomst har i öfigt möjliggjorts genom anslag af landsting och kommuner samt genom bidrag från en för skolans stödande bildad förening.

Af de å vår bild i första ledet sittande namntecknas fr. v.: f. riksdagsman E. Norman (2), riksdagsm. S. L. Olsson (5), fru Zorn (7), landshöfd. Holmquist (8), hr Zorn (9), folkhögskolans förest. kand. J. Romson (10), fröken Beda Larsson (11), fröken Mejt Skeri (Zorns syster, i gammal Moradräkt) (12), agronom K. Söderholm (13), doktor G. A. Nordenson (14).

Amatörfoto.

Kliché: Bengt Sjööpersparre

NORRKÖPINGS TEKNISKA ELEMENTARSKOLA och Ebersteinska söndags- och aftonskolan firade den 1 nov. sin 50-åriga tillvaro, i närvaro af ett stort antal nuvarande och f. d. elever.

Foto. K. S. Wiborgh. Mora.

MORA FOLKHÖGSKOLA INVIGES.

Kliché: Kem. A.-B. Bengt Sjööpersparre Skåm—Gbg.

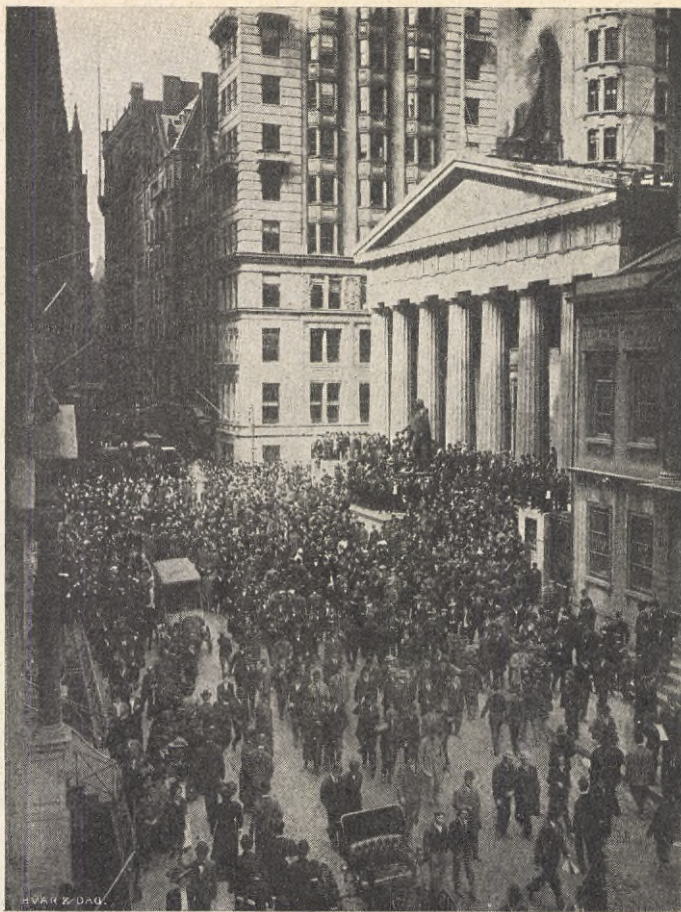
De amerikanska affärernas huvudåder, den världsbekanta Wall Street, har i dessa dagar varit skådeplatsen för scener, hvartill man icke ofta sett maken. En skräckslagen folkmassa har där i timvis stått packad utanför bankkontoren, högljudt ropande på att få ut sina åt pänninginstituten anförtrödda besparingar. Familjefäder ha gråtit, förtviflade kvinnor ha vridit sina händer, och det har kräfts alldeles utomordentliga åtgärder för att bibringva den stora allmänheten någorlunda lugn.

Krisen, af hvilken icke blott För-enta Staterna utan samtliga amerikanska land hemsökes och som jämväl sträcker vissa värkningar öfver Atlanten, synes ha uppstått såsom följd af orsaker, som redan nu kunna bestämdt påvisas. Den är snarast att betrakta som ett akut utbrott af en allmän ekonomisk sjuk-

dom, som har sin grund i ett felaktigt ekonomiskt system, i en handels- och tullpolitik, som — skapad och utvecklade af trust-millionärerna och deras kreatur i kongressen — blott har de enskilda intressenas kraf för ögonen och som till sist medfört, att några få järnvägs-, industri- och finanskungar ekonomiskt kunnat underlägga sig hela det amerikanska folket.

Naturligtvis är det den Rooseveltiska reaktionen mot denna utveckling som ävågabragt den nuvarande krisen. Sådana krafter, som de här ifrågavarande, låta icke så lätt häjda sig på den väg samhället själt bant för dem, i hvarje fall icke utan att anstifta olyckor. För öfrigt griper den amerikanska regeringen med Roosevelt i spetsen ju ingalunda det onda vid roten, utan söker genom ett slags undantags-lagstiftning lägga öfverstigliga hinder i vägen för kooperationsrörelsen och dess olikartade gestaltningar på det ekonomiska livets område. Härigenom kränkes otvivelaktigt omställningens naturliga lag, och dylika kränkningar företagas, som bekant, aldrig ostraffadt.

Före den kritiska dagen, den 23 oktober, då Wall Street råkade i uppror och det stora Knickerbocker Trust Company måste inställa sina betalningar, hade gått en rad af de spekulant-manipulationer, som man så väl känner från Newyork. Utom det nämnda finansbolaget befann sig en hel rad banker i största förlägenhet och räddades faktiskt endast genom Newyorks clearinghouses, d. v. s. de förenade bankernas

Efter-fotograf

VY ÖFVER WALL-STREET, NEWYORKS BANKGATA, UNDER KRISEN: Spänningen har nått sin höjdpunkt.

Kliché: Bengt Silfverberg.

ingripande. Och i alla dessa fall mötte man faktiskt samma huvudorsak till eländet: stora poster ineliggande, delvis starkt försvagade säkerheter, på hvilka banken lämnat lån åt den samma på ett eller annat sätt närstående personer! Här må anföras blott ett enda, men talande exempel på huru dylika "värden" kunna hopas. Det står i intim förbindelse med den nuvarande krisen och är knutet till namnet Charles W. Morse, förut president för is-trusten i Newyork.

Efter att med lycka ha uppträdt som "upphjälpare" af olika större och mindre företag af sjuklig karaktär gjorde Morse för kort tid sedan sin förnämsta kupp genom att åstadkomma en sammanslutning af sex stora kust- och flodfarts-linjer. Dessa angåfvos till ett värde af 45 millioner dollars, hade ett aktiekapital på 65 mill.

och voro belastade med en obligationsskuld på 25 mill. dollars. Likväl "utvattnade" Morse detta kapital ytterligare med aktier för 61 millioner, således ett aktiekapital, för hvilket ingen reell säkerhet i någon som helst form var tillfinnandes. Därefter gaf han sig i lag med att, rent ut sagt, uppköpa banker. Han tillförsäkrade sig t. ex. 51 % af en banks aktiemängd, reorganiserade därpå direktion och bankråd efter eget huvud, pantsatte sina aktier och köpte sig med de på detta sätt inhåfvade medlen kontrollen öfver en annan bank, hvars aktier han belånade för att så öfvergå till en tredje, en fjärde, en femte bank, tills han slutligen var enväldshärskare öfver ett tillräckligt stort antal pänninginstitut och öfver samtliga aktionärminoriteters öde!

Det är klart, att ett allmänt tillstånd, under hvilket sådana experiment icke blott kunna företagas utan snart sagt höra till ordningen för dagen, äro i behof af en kraftigt reformerande hands ingripande. Det var också redan för två år sedan — då den stora striden mot lifförsäkringsbolagens utsväfningar fördes — lifligt tal om att draga bankväsendet i unionen inom reformsfären. Det blef dock icke något af härmed; de mäktiga finanskungarne motsatte sig saken. Men nu skola de troligen icke längre kunna sätta sig på tvären, utan man har väl att motse lagstiftningsåtgärder till allmänhetens betryggande mot den skandalösa banksvindeln. Det talas t. o. m. om att en extra ordinarie kongress skulle inkallas för ändamålet.

JORDBÄFNINGEN I KALABRIEN.

Köfve fotografier

FRÅN DET NU TOTALT FÖRSTÖRDA FERUZZANO. (Å öfre bilden synas soldater i färd med räddningsarbete och sökande efter de döda.)

Kliché: Bengt Skjerveparre

Från det af en svår jordbävning ånyo hemsökta italienska landskapet Kalabrien bringa vi i dag några bilder. Dylika fruktansvärda olyckor har ju Kalabrien ofta förut haft att uthärda, och ännu många dylika måste det bereda sig på, enligt hvad vetenskapsmännen med visshet förklara.

Det storslaget natursköna landskapet, med sina intill 2.000 meter höga berg, med sina rika naturskatter och sitt härliga klimat, är bebodt af bortåt en och en half miljon människor.

daternas räddningsarbete. Detta har dock bedrivits med all tänkbar kraft: baracker och sanitetsmanskap ha kommit från Milano och Rom, och påven har sändt en kardinal att trösta med goda ord och pengar.

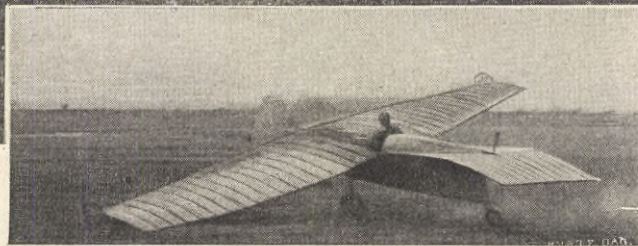
Enligt hvad man nu tror sig ha konstaterat, ha i Feruzzano 175 människor omkommit och 50 mer eller mindre svårt skadats. Förlusten af människolif har på de andra af jordbävningen hemsökta platserna lyckligtvis varit långt mindre, eller inalles 11 döda.

Efter fotograf.

HUR FERUZZANOS INVÄNARE NU KAMPERA.

Kliché: Kem. A.-B. Bengt Silfversparre Sölm.—Gbg.

1. HENRI FORMAN
SLÅR SANTOS DU-
MONT'S REKORD.

2. ESNAULT-PEL-
TIERIES MONOPLAN I HVILA. — 3. MONOPLANET LYFTER, rusande fram stödt på ena vingspetsen.

Oupphörligt komma underrättelser om nya flygförsök. För ögonblicket är det tyst om jätteballongerna, och de för Zeppelins luftskepp, Ville de Paris, Nulli Secundus och hvad de heta litet bortglömda aëroplanerna komma nu åter susande öfver den allmänna nyfikenhetens horisont. Våra bilder denna vecka äro tagna från experiment i Paris' omgifningar. Den öfre återger *Henri Forman* med en hastighet af 88 km. i timman flygande öfver manöverfältet vid Issy-les-Moulineaux. Hans rekord är 771 m. tillryggalagda på 52 sek. (Santos Dumonts rekord den 12 nov. i fjol var 229 m. på 21 sek.)

Samtidigt med detta försök pröfvade *Esnault-Pelterie* sin monoplan. Han har ännu icke flugit mer än 100 m. åt gången, men hans experiment betraktas som mycket vackra.

Om tävlingsreglerna för HVAR 8 DAGS fotografipremiering, se omsl. nr. 1 och 2.

HVAR 8 DAGS

fotografipremiering

(utöfver vanligt honorar) för insända fotografier till N:o 5 utföll med 2dra pris Kr. 10.—

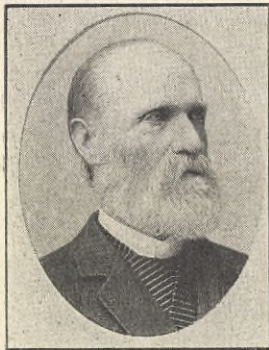
För foto å sid. 74 till herr V. Zadig, Malmö.

- A. (aktualitet och värde i öfrigt) . . . 3 point
- B. (raskhet vid insändandet) . . . 2 "
- C. (utförande) . . . 2 "

7 point

:: VECKANS ::

C. G. MALMSTRÖM.

85 år fyllde den 2 november f. d. professorn, statsrådet och riksarkivarjen Carl Gastaf Malmström å Djursholm Stud. 40, fil. d. r. 48 prof. 77, statsråd och chef för ecklesiastikdepartementet 78—80, riksarkivarie 88—97.

H. GADD.

70 år fyllde den 6 nov. generalen i armén generalöfversten Hemming Gadd, Hellsidesporträtt jämte utförlig biografi återfinnas i årg. III:48.

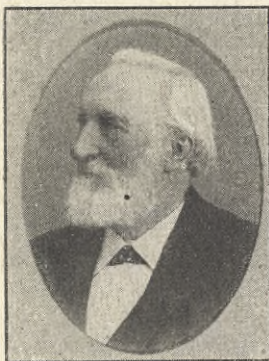
H. HAMILTON.

Till ledamot af riksdagens Första Kammarer för Gelle har nyvattslänshöfdingen i Gelleborgs län, greve Hugo Hamilton, född 49, Hellsidesporträtt jämte utförlig biografi återfinnes i årg. V:50.

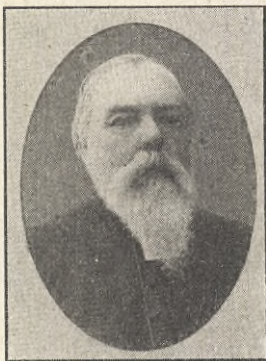
A. G. S. BORGSTRÖM.

Till justitieråd har utnämmts hofrättsrådet Axel Borgström i Kristianstad. Född 62, stud. ex. 80, v. häradsh. 85, assessor 97, hofrättsråd 02. Led. af drätselkam. i Kristianstad 94, kammarens ordf. 98, stadsfullmäktig 97, vice ordf. i stadsfullm. 06, ordf. i komm. för revision af byggnadsstadg. i rikets städer 07 m. m.

T. M. FRIES.

75 år fyllde den 28 okt. f. d. professorn vid Uppsala universitet Thore Fries. Stud.-ex. 51, fil. d. r. 57, prof. i botanik och praktisk ekonomi vid Uppsala universitet 67, rektor därstädes 99. Företagit forsknings- och studieresor. Utöfvat omfattande förläsningsverksamhet.

E. G. F. OLBERS.

Hofpred Ernst Olbers i Trelleborg fyllde d. 8 nov. 70 år. Stud. 56, fil. d. r. 62, lekt. v. h. lärarinnesem. i Sthlm. 61—84 rektor därst. 68—79 hofpred. 83, kyrkoh. i Husaby s. å. i Landskr. 92, kontr.-pr. 98—03, kyrkoh. i Trelleborg sed. 02. Stadsf. i Landskrona 94—03, v. ordf. 01—03. Inspektor vid olika skolor.

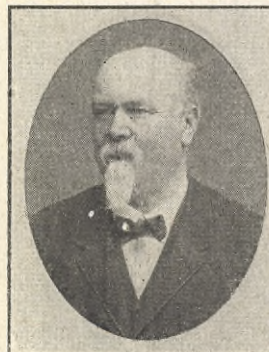
W. HÄRNQUIST.

Aktuarien o. registratören Wilhelm Härnquist i Sthlm. fyllde d. 2 nov. 65 år. Landtmäteriausk. 65, förste landtm. i Västernorr. län 92, aktuarie o. registrator i rikets general-landtm.-kontor 96. Stadsfullmäktig i Östersund 77—80, rev. i Sundsvalls Handelsbanks kontor i Östersund och i Jämtlands Folkbank 75—82.

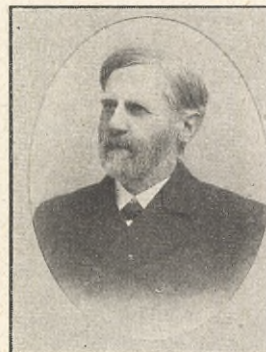
P. NILSSON.

F. d. riksdagsman Per Nilsson Råby fyllde den 24 okt. 80 år. Led. af Riksd. A. K. under 26 riksdagar. Mångårig ordf. i kommunal-tämna, kommunalnämnd och fattigvårdsstyr. Innehar en hel del förtroendeuppdrag inom sin ort, led. i hushållningsällskapet m. m.

C. L. PEYRON.

F. d. konsult och grosshandlaren Carl Ludvig Peyron i Sthlm. fyllde d. 30 okt. 75 år. Ordf. för Borgerskapets 50 äldste sedan 89, ordf. för Sthlms grosshandelssoelet sedan 86. Ledamot af Rådhusättens Dispaschemål sedan 94 m. m.

A. J. R. KROOK.

Häradshöfdingen i Öster Nerikes domsaga Robert Krook, fyllde den 2 nov. 70 år. Stud. ex. 55, ex. till rättgångsverken 59, v. häradshöfding 64, häradshöfding i Luleå domsaga 77, i Öster Nerikes domsaga 87, led. af Örebro stadsfullmäktige 89, ordf. i Hä. sovärdsnämnd. landstingsman i Örebro län.

O. ANDERSSON.

Bankdirektören Ola Andersson i Malmö fyllde den 2 nov. 70 år. Led. af Riksd. A. K. 71—84. Framstående kommunalman, landstingsman, led. i kommittéer, styrelseled. i riksb. afdelningskontor i Malmö 73—03, ordf. i Brand- och Lifförsäkr. A. B. Skåne. Sedan 01 hedersledamot af Malmöhus läns hushållningsällskap

C. O. ERICKSON.

65 år fyllde den 3 nov. kammar-rättsrådet Carl Otto Erickson i Sthlm. Studentex, kamerallex och hofrätsex 6, vice häradshöfding 70. Notarie och förste notarie i Riksd. A. K. 74—92. Notarie i kammar-rätten 80, kammar-rättsråd sedan 92.

PORTRÄTTGALLERI

E. R. L. LIND AF HAGEBY.

Majoren i armén Ernst Lind af Hageby i Stockholm fyllde den 4 nov. 70 år. Stud. ex. 56, underlöjtn. vid Kronobergs regte 8, kapt. och kompanichef 79 major i armén 02. Sedan 1900 tjänstgörande i generalstabens historiska afdelning.

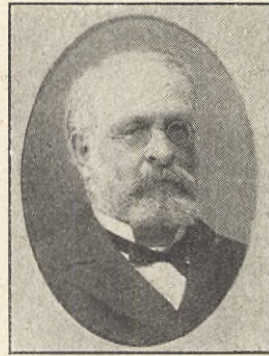
H. ÅBERG.

Öfverkontrollören, v. häradshöfding Hakan Åberg i Malmö fyllde den 25 okt. 70 år. Stud. ex. 55, v. häradshöfding 71, kontrollör vid Tullkammaren i Malmö 98. Led. af stadsfullmäktige i Malmö 83—05, ordf. i Malmö fattigvårdsstyr. 86—92.

A. NOTINI.

En inom sångare- och frimurarevärlden synnerligen bekant personlighet bildhuggaren Axel Notini i Stockholm tyilde den 30 okt. 65 år.

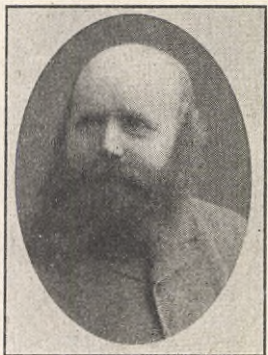
A. B. LUNDBLAD.

Seminarierektor Anders Benjamin Lundblad i Karlstad fyllde den 7 nov. 60 år. Stud. ex. 67, prästvigd 75, fängelsepred. 76 rektor vid Karlstads folkskoleseminarium 97, sedan 98 inspektor för småskoleseminariet i Karlstad 98. Utg skrifter.

C. H. ÖHNELL. †

Majoren vid Väg- och vattenbyggnadskåren, distriktschefen i mellersta väg och vattenbyggnadsdistriktet Carl Herman Öhnell afled den 23 okt. 65 år gammal.

J. A. ÖSTERLIND. †

I Borås afled den 17 okt. fabriksör Johan Adolf Österlind, 65 år gammal. Sedan 89 ordf. Fenneslunda kommunalnämnd och kommunalstämma. Innehade dessutom flera andra kommunala uppdrag.

P. A. M. FISCHER. †

Grosshandlare Axel Fischer i Stockholm afled därst. den 21 okt. 63 år gammal. Led af Stockholms stadsfullmäktige, led af fattigvårdsnämnden, ordf. i kommunalstämma samt kyrko- och skolråd i Sollenluna församling.

P. J. W. GRANATH. †

F. d. redaktören och skriftställaren Per Johan Wilhelm Granath afled i Stockholm den 22 okt 51 år gammal. Känd som historisk romanförfattare. Redaktör för flere tidskrifter.

OTTO SALOMON †.

Den 3 nov. afled föreståndaren för Nääs' slöjdläroreminarium direktör Otto Salomon, bekant såsom det numera världsberömda svenska pedagogiska slöjdsystemets nitiske och framgångsrike målsman.

S. var född i Göteborg den 1 november 1849 och var alltså vid sin bortgång jämnt 58 år gammal. Tidigt vändes hans intresse till det område, därinom hans betydelsefulla lifsgärning skulle falla. För den 1872 af hans morbror upprättade slöjdskolan på säteriet Nääs blef han genast föreståndare, och här fick han nu tillfälle att i rikt mått åbeta för den pedagogiska slöjdens utveckling. 74 utvidgades slöjdskolan först med en afdelning för flickor och sedan med ett slöjdläroreminarium. Från 88 arbetar endast detta sistnämnda, och under de nu gångna snart 20 åren har här till allt större fullkomning arbetats på det undervisningssystem, som vunnit och vinner så stora segrar öfverallt inom som u om Europa — den svenska pedagogiska slöjdens, som afser att bilda en sund, men ej ensidig moivikt mot det intellektuella skolarbetet.

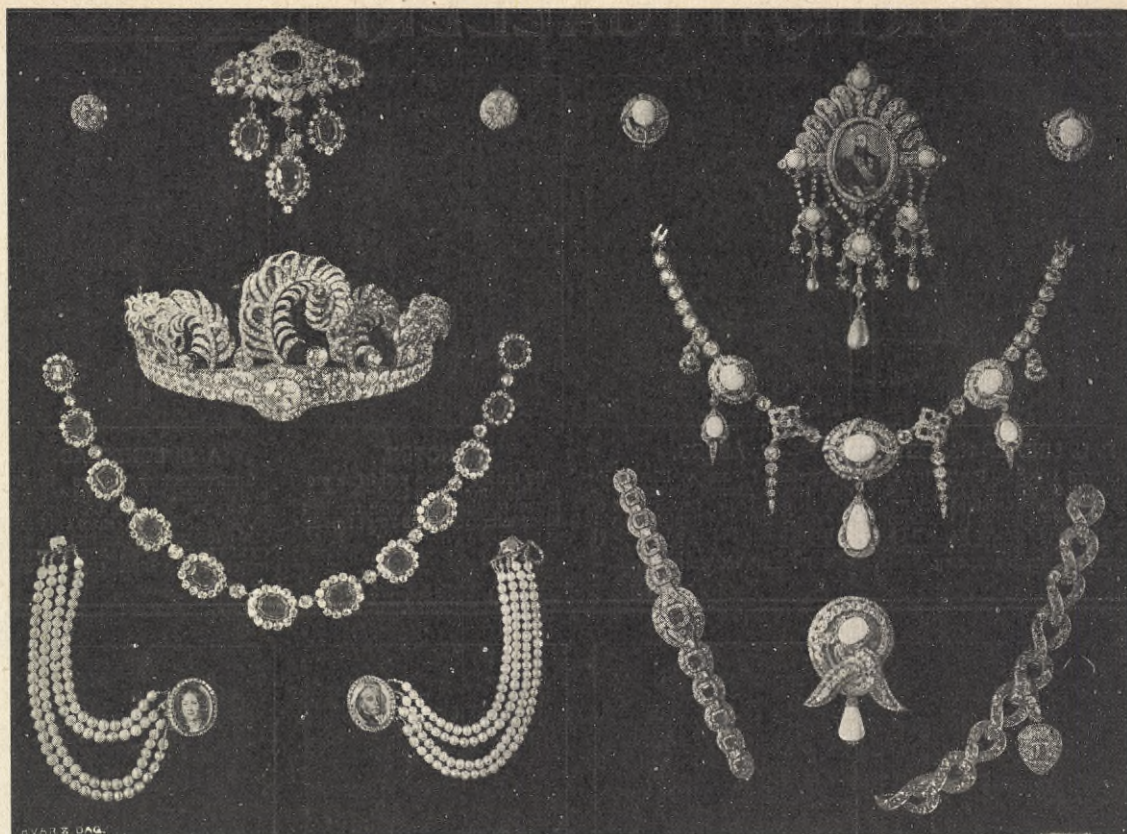
Salomon hade en utomordentlig förmåga att intressera sina lärjungar för alla i kurserna ingående ämnen, föreläsningar och diskussioner om den pedagogiska slöjden samt ritningar och uppgörande af mode lserier i snickerislöjd.

Till Nääs, slöjdens högskola, komma ock lärjungar från många främmande länder.

S. var en lika utmärkt som entusiastisk pedagog — därtill en verksam skriftställare på sitt gebiet. Af vänner och lärjungar var han omtyckt för sitt vänliga och hjärtliga sätt. Hellsidesporträtt jämte utförlig biografi återfinnas i ärg. VI: 8.

Photo. Jonsson. Öbg.

Klick: Bengt Sjöberg, jarve

EFter Indraget

EN DROTTNINGS JUVELER UNDER KLUBBAN.

Kiloh: Bengt Sjöfversparre

De juveler, som tillhört framlidna drottning Marie-Henriette af Belgien, ha i dagarne rönt det föga kungliga ödet att tagas i pant af de nuvarande ägarinnornas, prinsessorna Louises och Stéphanies, borgenärer. De skulle redan ha gått under klubban, om icke prinsessan Louise i sista ögonblicket lyckats få uppskof till den 28 november, till hvilken dag hon genom

vänners mellankommande hoppas få samman de nödiga pänningarna.

Bland de remarkabla smyckena finnes ett utomordentligt vackert diadem, som Bryssels invånare åstadkommit genom subskription, och en dyrbar brosch med miniatyrporträtt af Belgiens konung, Leopold II.

SMÅLANDSSTENEN i Jönköping, med namn på 64 Smålandssöner, af-täcktes den 27 okt.

Smålandsstenen i Jönköpings Stadspark. I denna park är i dagarne rest en 4¹/₂ meter hög sten, upptagande namn på 64 smålandssöner, som gjort sig bemärkta på skilda områden: Linné, L ng, Rydberg, Wieselgren, Otto Lindblad m. fl.

Fru Thyra Gra'ström. Vår inhemskas textilkonst har knappt mer än ett kvarts århundrade på nacken, och fru Thyra Grafström, som under den g'ingna veckan firade tjugofemårsjubileum, kan därför räkna sin verksamhet så godt som jämnårig med den. Hon har också hört till dem, som gått i spetsen för att förena de artistiska intressena med de merkantila, både under den tid hon var knuten vid Nordiska kompaniet och senare under de tio år hon förestått egen affär inom branchen.

Foto. Florman, Stockholm

Kiloh: Bengt Sjöfversparre

THYRA GRAFSTRÖM.

IX ÅRG. 6^E HÄFTET INNEHÅLLER:

Inför Gustaf Adolfs-minnet. — Gustaf Adolfs-minnena i Lützen och trakten däromkring. — Biskopskonferensen. — Svenska bilder — Finanspaniken i Amerika. — Jordbävningen i Kalifornien — Nya flygförsök. — Veckans porträttgalleri. — En drottningssmyckel under klubban. — Smålandsstenen i Jönköping. — Thyra Grafström.